

Kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere – forlengelse av ordningen

I oktober i fjor foreslo daværende regjeringen å avvikle kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere. Men som vi alle husker førte dette forslaget til store protester, demonstrasjoner og markeringer over hele landet, en mobilisering som resulterte i at Stortinget heldigvis gjorde om på dette og videreførte ordningen. Der var både en samlet kulturnæring og mange tusen kulturarbeidere svært glade for! Dessverre ble kompensasjonsgraden samtidig senket fra 80% til 60%.

Denne kompensasjonsordningen har – i koronaperspektiv – en lang historie. Den ble vedtatt helt i starten av epidemien og har ifølge Stortingets *Vedtak nr. 395, 16. mars 2020* følgende siktemål:

«Stortinget ber regjeringen innføre en midlertidig ordning for selvstendig næringsdrivende og frilansere som nå mister hele eller deler av inntektsgrunnlaget sitt som en følge av korona-pandemien.»

For de selvstendig næringsdrivende, og spesielt for det som har sitt virke innenfor kulturnæringene, er virkningene av regjeringens nedstengninger i forbindelse med koronaepidemien fremdeles alvorlige. Og selv om *pandemien* kanskje er over i vinter en gang, er ikke *krisen* i kultursektoren over like raskt. Det vil ta tid å få hjulene i gang igjen, det vil ta tid å planlegge turneer og festivaler, og mange arrangement og turneer er allerede utsatt til 2022 og 2023.

Ifølge en rapport utarbeidet for MIR (Musikkindustrien næringsråd) av BI Centre for Creative Industries (BI:CCI), utgitt i 9 juni i 2020, peker funnene tydelig på hvor alvorlig krisen allerede da var for denne bransjen:

- 84 prosent av frilansere og selvstendig næringsdrivende hadde fått avlyst oppdrag, og 69 prosent hadde fått utsatt oppdrag etter koronarestriksjonene 12. mars.
- Gjennomsnittlig reelle inntekts tap for frilansere og selvstendig næringsdrivende etter 12. mars og ut 2020 var på 95 700 kroner. Forventet inntekts tap for resten av året, utover reelle tap, var på 148 500. Satt opp mot gjennomsnittsinntekt i 2019, på 436 000 kroner, utgjør reelle og forventede tap til sammen over halvparten av inntektene til frilansere og selvstendig næringsdrivende bare i 2020.¹

Så skulle en tro at situasjonen ville blitt bedret i fjor høst, men i den siste rapporten fra Menon/BI, utgitt i oktober 2020, viste det seg at inntekts tapet da lå på rundt 180.000 kroner i gjennomsnitt per september². Andre relevante funn fra denne rapporten var at:

- 32 prosent av kultursektorens inntekter har falt bort så langt i 2020. Til sammenligning forventes inntektene å krympe med mellom 4 og 7 prosent for norsk økonomi, mens reiselivsnæringen har mistet 30 prosent av inntektene (NHO Reiseliv, 2020). Kultursektoren er med andre ord rammet på dramatisk vis.³
- Kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende er nå den mest brukte ordningen for individene i kulturbransjen. Andelen individer som oppgir at de har benyttet tiltaket har økt fra 13% i mai til 23% i september⁴.

De selvstendig næringsdrivende i kulturnæringene innehar nøkkelkompetanse som er essensiell når kulturlivet skal tilbake til en normalsituasjon. For å hindre en betydelig kompetanseflukt, som vil skape store problemer for gjenåpningen av kultur-Norge, må kompensasjonsordningen videreføres.

¹ Rapport nr. 1 *Krise og kreativitet i musikkbransjen – koronapandemien 2020* av Anne-Britt Gran, Linn-Birgit Kampen Kristensen, Audun Molde, Anja Nylund Hagen og Peter Booth, Oslo, 2020.

² MENON/BI rapport 131/2020, side 4

³ MENON/BI rapport 131/2020, side 4.

⁴ MENON/BI rapport 131/2020, side 46.

Den siste oversikten fra NAV viser at det i kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilanser til nå har blitt utbetalt 2,725 milliarder kroner, og at til sammen 25 887 personer har fått tilskudd gjennom tiltaket med en gjennomsnittlig utbetaling på 105 300 kroner for denne perioden.⁵

Så er vi i høst i den situasjonen at omtrent 20% av nøkkelpersonell innenfor lyd-, lys- og sceneteknikk har forlatt bransjen. Det har nå ført til den underlige situasjonen at de som planlegger og booker konserter, eventer og turneer til neste år ikke finner ledig kapasitet, med den følgen at mange musikere og artister blir gående uten oppdrag. Dette er også en direkte følge av koronakrisen, og må etter vårt syn tas hensyn til i en vurdering av en forlengelse av kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere.

Det er også svært usikkert om det igjen vil innføres sentrale og/eller lokale restriksjoner og/eller nedstengninger, med de negative konsekvensene det vil medføre for mange som allerede er i en svært vanskelig situasjon.

Siden denne gruppen yrkesutøvere fremdeles er i den situasjonen at de har mistet hele eller deler av inntektsgrunnlaget sitt som en følge av korona-pandemien (jfr Stortingets vedtak den 16. mars 2020), siden FHI fremdeles anser pandemien som pågående, siden lokale myndighetene fremdeles pålegger aktørene i kulturlivet restriksjoner, og siden ubalansen blant aktørene i kulturbransjen fører til negative konsekvenser for mange, er det etter vårt syn helt nødvendig kompensasjonsordningen for selvstendig næringsdrivende forlenges så lenge det er krise i kulturbransjen.

- ***Vi ber derfor om at Arbeids- og sosialdepartementet gjør de nødvendige grep slik at denne kompensasjonsordningen kan forlenges inn i 2022. Vi ber samtidig departementet tydelig signalisere at denne kompensasjonsordningen vil bli videreført til krisen i kulturbransjen er over.***

Vi er for øvrig svært glade for at påtroppende regjering vil ***stramme inn på muligheten til å omgå arbeidsgiveransvaret og sikre at den som i realiteten bestemmer hvordan arbeidet skal utføres, har rettigheter og plikter som arbeidsgiver, blant annet ved å endre arbeidsmiljøloven.*** Dette vil – mener vi – føre til at blant andre de som drar på turne med den kulturelle skolesekken, de som blir engasjert ved teatrene og i NRK og andre medier nå må engasjeres som arbeidstakere og ikke som oppdragstakere. Også i andre bransjer vil dette føre til en endring, med positive konsekvenser for mange av Creos medlemmer.

Men noen skal og må fremdeles være næringsdrivende. Det er derfor svært bra at regjeringen nå melder at de vil ***utrede og forbedre sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende.*** Dette er et område som er svært viktig for Creo, og noe vi har brukt mye tid og krefter på å få forbedret.

Vi håper derfor vi kan bli en sentral del av de arbeidene som skal settes i gang på begge disse områdene.

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur

⁵ NAV: Utbetalt kompensasjon frilansere og selvstendig næringsdrivende. 04.10.2021